

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی - گروه مشاوره

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: مشاوره توانبخشی

عنوان:

**رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان معتاد
شهر یاسوج**

استاد راهنما:

دکتر لادن معین

نکارش:

آزاد خردمند

زمستان ۱۳۹۳

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

نشر اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و بهواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ماد انشویان و اعضاء هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشتهار نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.

معاونت پژوهش و فن آوری
به نام خدا
تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب آزاد خردمند دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته مشاوره توانبخشی که در تاریخ ۱۳۹۳/۱۲/۳ از پایان نامه خود تحت عنوان " رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان معتاد شهر یاسوج " با کسب نمره ۱۸ دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو : آزاد خردمند در تاریخ ۳ / ۱۲ / ۱۳۹۳ رشته : مشاوره
توانبخشی

از پایان نامه خود با عنوان : رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی
مردان معتاد شهر یاسوج

با درجه و نمره ۱۸ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوری سمت امضاء اعضای هیات داوری

۱- دکتر لادن معین	استاد راهنما
۲- دکتر نازنین هنرپروزان	استاد داور داخل
۳- دکتر سلطانه‌علی کاظمی	استاد داور خارج

مراتب فوق مورد تایید است .
مدیر/معاونت پژوهشی
مهر و امضاء

سپاسگزاری

شکر و سپاس و منت و عزت ، خدای را پروردگار خلق و خداوند کبریا

سزاوار است که بر تارک این پژوهش نام مبارک کسانی بنشیند که با پرتو افشانی بی دریغ خویش راه پر فراز و نشیب این رهرو کم توان را روشنایی بخشیدند.

با سپاس فراوان از استاد محترم سرکار خانم دکتر :

لادن معین (استاد راهنما)

که قبول زحمت فرموده و راهنمایی پایان نامه اینجانب را به عهده گرفته اند و در طول مدت آموزش و انجام این تحقیق همواره از راهنمایی های بی دریغ ایشان بهره گرفته ام.

درود و سپاس صمیمانه خود را به اساتید فرزانه و ارجمندم

سرکار خانم دکتر نازنین هنرپروران و جناب آقای دکتر سلطانی کاظمی (اساتید داور)

و دکتر رفاهی ؛ دکتر سیده مریم حسینی و آقای دکتر بردیده

که همواره افتخار شاگردیشان را داشته ام تقدیم می کنم.

تقدیم به :

تنها دارایی ام

خدایا است که دغدغه از دست دادنش را ندارم

همین برای یک عمر آرامشم کافی ست ...

تقدیم به

همسر مهربانم

9

فرزندان عزیزم

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
فصل اول: کلیات تحقیق	
۳	مقدمه
۴	بیان مسئله
۷	اهمیت و ضرورت پژوهش
۹	اهداف پژوهش
۹	فرضیه‌های پژوهش
۱۰	سؤال‌های پژوهش
۱۰	تعریف واژه‌ها و اصطلاحات
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق	
۱۴	اعتیاد
۱۶	انواع مواد مخدر
۱۷	علائم و نشانه‌های مواد مخدر
۱۹	مبانی نظری صمیمیت زناشویی
۲۳	زوج‌های با حداقل تعارض
۲۳	مؤلفه‌های صمیمیت
۲۹	مبانی نظری شخصیت
۳۱	نظریه‌های شخصیت
۳۵	مدل پنج عاملی شخصیت
۴۱	مبانی نظری عزت نفس
۴۲	اهمیت عزت نفس
۴۳	عوامل موثر در رشد و تحول عزت نفس
۴۶	ابعاد عزت نفس
۴۷	تأثیر عزت نفس بر زندگی
۴۸	پیشینه پژوهشی
۵۴	جمع‌بندی

عنوان صفحه

فصل سوم: روش تحقیق

طرح تحقیق.....	۵۷
جامعه آماری.....	۵۷
حجم نمونه و روش نمونه‌گیری.....	۵۷
ابزار گردآوری داده‌ها و روایی و پایایی آنها.....	۵۷
روش اجرای پژوهش.....	۶۱
روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۶۱
ملاحظات اخلاقی.....	۶۱

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

یافته‌های توصیفی.....	۶۳
یافته‌های استنباطی.....	۶۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

خلاصه پژوهش.....	۶۹
بحث و نتیجه‌گیری.....	۷۰
محدودیت‌های پژوهش.....	۷۶
پیشنهاد‌های پژوهش.....	۷۶
منابع و مأخذ.....	۷۸
پیوست‌ها.....	۸۸
پیوست ۱: ویژگی‌های شخصیتی.....	۸۹
پیوست ۲: عزت نفس.....	۹۲
پیوست ۳: صمیمیت زناشویی.....	۹۴
چکیده انگلیسی.....	۹۵

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۳۷.....	جدول (۱-۲): رویه های NEO-PI-R
۶۰.....	جدول (۱-۳) خرده مقیاس عزت نفس
۶۳.....	جدول (۱-۴) شاخص های آماری ویژگی های شخصیتی، عزت نفس و صمیمیت زناشویی
۶۴.....	جدول (۲-۴) آزمون کولموگراف اسمیرنف
۶۴.....	جدول (۳-۴) آزمون ماتریس همبستگی برای بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی
۶۴.....	جدول (۴-۴) آزمون ماتریس همبستگی برای بررسی رابطه بین ابعاد ویژگی های شخصیتی با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد
۶۵.....	جدول (۵-۴) آزمون ماتریس همبستگی برای بررسی رابطه بین ابعاد عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد
۶۵.....	جدول (۶-۴) نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی صمیمیت زناشویی از روی ابعاد ویژگی های شخصیتی
۶۶.....	جدول (۷-۴) نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان برای پیش بینی صمیمیت زناشویی از روی ابعاد عزت نفس
۶۷.....	

چکیده:

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد شهر یاسوج بود. به لحاظ ماهیت و اهداف، این پژوهش از نوع کاربردی و برای اجرای آن از روش همبستگی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه معتادین شهر یاسوج در سال ۹۴-۱۳۹۳ بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۰۰ نفر از مردان متأهل معتاد به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه شخصیتی پنج‌عاملی نئو، پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷)، پرسشنامه صمیمیت زناشویی تامسون و واکر (۱۹۸۳) استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه‌ها از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند گانه به شیوه همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیت و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین از بین ابعاد ویژگی‌های شخصیتی بین روان‌نژدی با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد رابطه منفی و معنادار و بین برون‌گرایی و توافق‌پذیری با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از بین ابعاد عزت نفس بین بعدها عزت نفس عمومی، عزت نفس اجتماعی و عزت نفس خانوادگی با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. علاوه بر این یافته‌های پژوهش نشان داد روان‌نژدی به طور منفی قادر به پیش‌بینی صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد می‌باشد و برون‌گرایی و توافق‌پذیری به طور مثبت قادر به پیش‌بینی صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد می‌باشند و همچنین بعدها عزت نفس عمومی، عزت نفس اجتماعی و عزت نفس خانوادگی به طور مثبت قادر به پیش‌بینی صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: ویژگی‌های شخصیتی، عزت نفس و صمیمیت زناشویی

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

اعتیاد از آسیب‌های جدی فردی و اجتماعی است و نه تنها بر روی زندگی فرد معتاد تأثیر دارد، بلکه اطرافیان و بستگان وی را نیز در معرض آسیب قرار می‌دهد. واکنش اعضای خانواده نسبت به فرد معتاد به خصوص با تأثیرپذیری از ویژگی‌های شخصیتی همسر و کیفیت روابط درونی خانواده به ویژه با همسر فرد معتاد، می‌تواند آینده روابط زوجین را دچار بحران‌های عمیق نظیر کاهش صمیمیت زناشویی و یا طلاق عاطفی و قانونی نماید. تحقیقات نشان می‌دهند یکی از عواملی که ممکن است موجب بروز مشکلات بین زن و شوهر شود و صمیمیت و گرمی خانواده را کم رنگ کند و حتی ازدواج آنان را با طلاق روبه‌رو سازد، اعتیاد به مواد مخدر است (صادقی، ۱۳۸۰). بازتاب اعتیاد در کیفیت رابطه با همسر و وجود یا فقدان روابط صمیمی پایدار یا ناپایدار با همسر، می‌تواند آینده یک رابطه زناشویی را رقم زند. اعتیاد می‌تواند صمیمیت بین همسران را مورد تهدید قرار دهد و یا به آن آسیب برساند یا به ورطه زوالی تدریجی بکشاند. دریافت و درک ماهیت اعتیاد و نحوه مقابله با آن و واکنش در قبال نزدیک‌ترین فرد نسبت به همسر، ویژگی‌های شخصیتی همسر فرد معتاد را به چالشی عمیق فرا می‌خواند. بررسی مختصر نظریه‌ها و مدل‌های مطرح شده در حوزه زناشویی روشن کننده این مهم اند که عوامل مختلفی بر پایداری و ناپایداری ازدواج اثر می‌گذارند.

یکی از عوامل بسیار مهم ویژگی‌های شخصیتی همسران است. مدل پنج عاملی شخصیتی یکی از مدل‌های مطرح در خصوص تأثیر عوامل شخصیتی است. برخی پژوهشگران همچون بریور^۱ (۱۹۹۸) و آیزنک^۲ (۱۹۹۷) بر این باورند از آنجا که اعتیاد در همه اقشار دیده می‌شود، آنرا نمی‌توان حاصل " شخصیت اعتیاد آور " دانست به نظر آیزنک بالا بودن پسیکوتیسم و احیانا " نوروتیسم تغییراتی نیستند که خاص معتادان باشد و در حالات دیگر روانی نیز گزارش گردیده است. به نظر وی شخصیتی خاص که در معتادان می‌بینیم نه زمینه ساز اعتیاد، بلکه عواقب مصرف دراز مدت مواد در آنها است. شخصیت یک فرد انواع معین و متفاوتی از واکنش‌ها را از طرف متقابل فرا می‌خواند و بالطبع کیفیت زندگی آن‌ها را متأثر می‌سازد (اسکات و کردوا^۳، ۲۰۰۲). برای مثال زن و شوهری که برون‌گرا هستند و نیاز به تحریک دارند، از انجام فعالیت‌های اجتماعی مانند رفتن به مسافرت و میهمانی لذت می‌برند، برعکس

^۱ - Brewer

^۲ - Eysenck

^۳ - Scott & Cordova

زن و یا شوهری که یکی از آنان برون‌گرا و دیگری درون‌گرا است، یکی تمایل به فعالیت‌های تازه و متنوع دارد و از جمع لذت می‌برد، در حالی که دیگری به آرامش و زندگی عادی و بدون تنش علاقمند است (موسوی، ۱۳۹۲).

علاوه بر این چگونگی عزت نفس^۴ عاملی مهم در کیفیت زندگی زناشویی است. طوری که کوپر اسمیت^۵ (۱۹۹۷) بیان می‌دارد، عزت نفس بالا فرد را در مقابل انواع مشکلات و مسائل زندگی، فشارهای روانی و جز آن مقاوم می‌کند. عزت نفس به عنوان عاملی است که می‌تواند درک و تفسیر و واکنش‌های هیجانی فرد را تحت تاثیر قرار دهد و نیز می‌تواند در میزان استرس زایی رویدادها زندگی، عاملی تعیین کننده باشد و آن را کاهش دهد و به بهبود روابط زناشویی منجر شود. در این راستا موریسون^۶ (۲۰۰۰) نشان داد که ارتباط میان فردی همراه با سطح توجه و علاقه بالا با کیفیت روابط زناشویی ارتباط مثبت دارد. بنابراین عزت نفس نقش مهمی در صمیمیت زناشویی دارد که لازم است مورد توجه و تفحص قرار گیرد. در همین راستا این پژوهش، رابطه ویژگی‌های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد را مورد توجه قرار داده است.

بیان مسأله

خانواده^۷ از ابتدای تاریخ تاکنون در بین تمامی جوامع بشری به عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی و منشاء فرهنگ‌ها و تمدن‌ها و تاریخ بشر محسوب شده و همواره پرداختن به آن و حمایت و هدایت آن به جایگاه واقعی و متعالی‌اش مورد تأیید جامعه‌شناسان بوده است. وجود یک جامعه سالم، وابسته به تشکیل خانواده‌های پایدار، پویا و با نشاط است (آقا یوسفی، ۱۳۸۱).

اهمیت شناخت و بررسی عواملی که سبب قوام و استحکام این نهاد اجتماعی می‌گردند، می‌تواند گامی مفید در راستای ارتقای سطح فرهنگ جامعه باشد. عوامل مختلفی بر استحکام و دوام خانواده تاثیر می‌گذارند که از جمله‌ی آنها صمیمیت زوجین^۸ است (نائینیان و نیک آذین، ۱۳۹۱). صمیمیت مجموعه‌ای از احساسات، پذیرش، اعتماد، تعهد و دلسوزی است که برای استمرار ازدواج و روابط بلندمدت حیاتی می‌باشد (ماسترز^۹ و همکاران، ۱۹۸۶). صمیمیت همچنین نزدیکی، تشابه و یک رابطه شخصی عاشقانه یا هیجانی با شخص دیگر است که مستلزم شناخت و درک عمیق از فرد دیگر به منظور بیان افکار و احساساتی است که به عنوان منشا تشابه و نزدیکی به کار می‌رود (باگاروزی، ۱۹۹۸؛ ترجمه آتش پور و

^۴ - Self-esteem

^۵ - Cooper Smith

^۶ - Morrison

^۷ - Family

^۸ - Romantic Couple

^۹ - Masters

اعتمادی، ۱۳۸۴). موس و اسچوبل^{۱۰} (۱۹۹۳) معتقدند که صمیمیت موارد چون تعهد، صمیمیت عاطفی، صمیمیت شناختی، صمیمیت جنسی و تقابل رفتاری را شامل می‌شود. پژوهش‌های زیادی بر نقش صمیمیت و ارتباط زوجین بر رضایت زناشویی در گروه‌های مختلف تأکید کرده‌اند.

در پژوهش‌های مختلف، عوامل گوناگونی به عنوان عوامل مؤثر بر صمیمیت زوجین شناسایی شده‌اند که از جمله این عوامل می‌توان به عوامل زمینه‌ای- فردی، عوامل اجتماعی- فرهنگی و ویژگی‌های فردی اشاره کرد (شاکریان، ۱۳۹۱).

در میان ویژگی‌های فردی، متغیرهای شخصیتی^{۱۱} به عنوان یکی از عوامل بر صمیمیت زوجین مؤثر است. تحقیقات نشان می‌دهند که عوامل شخصیتی، پیش‌بینی‌های تجربی در روابط صمیمانه و سازگاری زناشویی هستند. شخصیت به عنوان سازمان درونی سیستم‌های عاطفی، احساسی، شناختی و مفهومی فرد تعریف شده که تعیین‌کننده واکنش‌های منحصر به فرد انسان به محیط است (دال و اسپروودر^{۱۲}، ۲۰۰۱). یکی از نظریه‌های مربوط به ابعاد شخصیت، مدل پنج‌عاملی شخصیت رابرت مک کری^{۱۳} و و پل کوستا^{۱۴} است. مدل پنج‌عاملی شخصیت، افراد را به پنج بعد روان رنجوری^{۱۵}، برون‌گرایی^{۱۶}، وظیفه‌شناسی^{۱۷}، توافق‌پذیری^{۱۸} و انعطاف‌پذیری^{۱۹} تقسیم می‌کند. که این عامل‌ها شامل:

(۱) روان رنجوری در مقابل پایداری هیجانی:

افراد روان نژند ناراحت، عصبانی، غمگین و مستعد ابتلا به افسردگی هستند و پایداری هیجانی به ثبات خلقی، احساسی و آرامش اشاره دارد (هوارد و هوارد^{۲۰}، ۱۹۹۸).

(۲) برون‌گرایی در مقابل درون‌گرایی:

برون‌گرایان تمایل به فعالیت‌های جسمی و کلامی دارند و درون‌گرایان به تنهایی و استقلال علاقه مند هستند. فردی متوسط ترکیبی از موقعیت‌های اجتماعی و درون‌گزینی را بر می‌گزیند. افراد برون‌گرا، ماجراجو، فعال، رک، اجتماعی و پر حرف و افراد درون‌گرا، ساکت، خجالتی، غیراجتماعی و به تنهایی علاقه مند هستند (کاستا و مک کری^{۲۱}، ۱۹۹۲).

(۳) وظیفه‌مداری در مقابل فقدان جهت یا مسامحه کاری:

^{۱۰}- Moss & Schwebel

^{۱۱}- Personality

^{۱۲}- Dole & Schroeder

^{۱۳}- Robert Mc Crae

^{۱۴}- Paul Costa

^{۱۵}- Neuroticism

^{۱۶}- Extroversion

^{۱۷}- Conscientiousness

^{۱۸}- Agreeableness

^{۱۹}- Openness

^{۲۰}- Howard & Howard

^{۲۱}- Costa & Mccrae

افراد وظیفه مدار تنها بر چند هدف متمرکز می شوند و کوشش زیادی برای بدست آوردن آنها می کنند. افراد وظیفه مدار کارآمد، مرتب، مسئول و نظم و دقت زیادی در امور دارند و به تعهدات اخلاقی خود پایبند هستند (بوت-کیولی و ویکرز^{۲۲}، ۱۹۹۴).

۲) توافق پذیری در مقابل دگرستیزی:

عامل توافق پذیری با از خود گذشتگی مشخص می شود. افراد توافق پذیر متواضع، گرم و همدل، مهربان، مودب و منطقی هستند و در مواجهه با رویدادهای زندگی سازش پذیر و منعطف هستند در مقابل، افراد دگرستیز خودمدار، ستیزه جو و شکاک هستند و بجای همکاری با دیگران سعی در رقابت جویی با آنان دارند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲).

۵) گشودگی به تجربه در مقابل بسته بودن در تجربه:

افراد گشوده در تجربه با ویژگی هایی مانند کنجکاوی، خلاقیت، تخیل گرایی، هنرگرایی و نوگرایی شناخته می شوند، این افراد هم درباره ی دنیای درونی و هم درباره ی دنیای بیرونی کنجکاو هستند. افراد گشوده در تجربه بیشتر و عمیق تر از افراد بسته در تجربه هیجان های مثبت و منفی را تجربه می کنند (هوارد و هوارد، ۱۹۹۸).

هر یک از افراد برحسب ویژگی شخصیتی خود طبق این مدل می توانند نگرش و گرایش خاصی نسبت به جنبه های مختلف زندگی داشته باشند. نظریه شخصیت با استفاده از دیدگاه های صفات و همچنین دیدگاه های زیستی-روانی اذعان دارند که شخصیت، نقش حساسی در پیش بینی سازگاری دارد (حسینی نسب و همکاران، ۱۳۸۸).

عامل دیگری که روابط آینده ی فرد را در خانواده مشخص می کند، عزت نفس می باشد (کب، دراویل و برادبوری^{۲۳}، ۲۰۰۱). عزت نفس یکی از عوامل مهم رشد محسوب می شود که از یک سو با رفتارهای شکل گرفته در نظام خانواده (آماتو و فلور^{۲۴}، ۲۰۱۰) و از سوی دیگر با باورها و هیجان های مربوط به خود در ارتباط است (سانتروک^{۲۵}، ۲۰۱۳). عزت نفس جنبه های مختلفی دارد. براندن^{۲۶} بر اساس جنبه های انسان گرایانه، از عزت نفس به عنوان نیازی وجودی و مؤلفه برانگیزنده بنیادین رفتار انسان یاد می کند، که به میزان های مساوی، شامل ارزش مداری و شایستگی است (هوبان^{۲۷} و هوبان، ۲۰۰۴). کوپر اسمیت (۱۹۶۷) بیان می دارد؛ عزت نفس عبارت است از آن ارزیابی که فرد از خود دارد. عزت نفس بیان کننده نگرش تأیید است و نشان دهنده باور فرد به میزان توانایی، اهمیت، موفقیت و

^{۲۲} Booth-kewley & Vickers
^{۲۳} Cobb, Dravil & Bradbury
^{۲۴} Amato & Fowler
^{۲۵} Santrock
^{۲۶} Branden
^{۲۷} Hoban

ارزش خود است. به طور خلاصه عزت نفس قضاوتی شخصی درباره ارزش است که در نگرش های فرد نسبت به خود منعکس می شود (رابرت^{۲۸}، ۲۰۰۸).

لاوری و کورپیوس^{۲۹} (۲۰۰۵) معتقدند عزت نفس یک انگیزه نیرومند است که ناشی از نیاز انسان به ارزشمند بودن و ارزیابی مثبت از خود می باشد. بنابراین عزت نفس، به احساس ارزشمند بودن اشاره دارد. این حس از مجموعه ی افکار، احساسات، عواطف و تجربیات که در طول زندگی ناشی می شود بوجود می آید. مجموعه این برداشت ها و ارزیابی ها و تجاربی که فرد از خویش دارد باعث می شود که نسبت به خود احساس خوشایند ارزشمند بودن، یا بر عکس احساس ناخوشایند بی کفایتی داشته باشد. افرادی که احساس خوبی نسبت به خود دارند، معمولاً احساس خوبی نیز نسبت به زندگی خواهند داشت و دارای هدف های عالی تر و متعددتری هستند و شوق زیادی دارند تا در زندگی زناشویی موفق عمل نمایند (نوابی نژاد، ۱۳۹۰). از آن جا که به نظر می رسد معتادان در زندگی زناشویی همچون افراد عادی کامیابی و موفقیت نداشته باشند توجه به کیفیت زندگی آنها و عوامل موثر بر آنها ضروری می باشد با عنایت به همین موضوع به دنبال بررسی این است که آیا بین ویژگی های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

ازدواج به عنوان مهمترین و عالی ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی افراد همواره مورد تایید بوده است. ازدواج رابطه ای انسانی، پیچیده، ظریف و پویاست که از ویژگی های خاصی برخوردار است. دلایل اصلی ازدواج عمدتاً عشق و محبت، داشتن شریک و همراه در زندگی، ارضای نیازهای عاطفی-روانی و افزایش شادی و خشنودی است (برنشتاین؛ ترجمه توننده جانی و کمال پور، ۱۳۸۸، براون و رینهولد^{۳۰}، ۲۰۰۴).

ازدواج مهمترین تصمیم در زندگی محسوب می شود و حدود ۹۵٪ از افراد در برهه ای از زمان ازدواج می کنند. در طول زندگی مشترک، متغیرهای گوناگونی بر نحوه ارتباط زوجین با یکدیگر تأثیر می گذارد. این متغیرها، صمیمیت یا عدم صمیمیت زن و شوهر را از روابط زناشویی به همراه دارند (پورافکاری، ۱۳۸۷).

مطالعات و تجارب بالینی نشان می دهد که در جامعه ی معاصر زوج ها مخصوصاً زوج های معتاد مشکلات شدید و فراگیری را در هنگام برقراری و حفظ روابط صمیمانه و ارضای انتظارات و نیازهای یکدیگر تجربه می کنند. صمیمیت فرآیندی است که در طول زندگی زن و شوهر بوجود می آید، زیرا

^{۲۸} - Robert

^{۲۹} - Lowery & Kurpius

^{۳۰} .Brown & Reinhold

لازمه آن انطباق سلیقه‌ها، شناخت صفات شخصیتی، ایجاد الگوهای مروده‌ای است. صمیمیت زوجین بر بسیاری از ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها تأثیر می‌گذارد. در واقع سنگ زیربنایی عملکرد خوب خانواده است (احمدی، ۱۳۸۴). ایجاد و حفظ روابط صمیمانه و ارضای نیازهای عاطفی و روانی در جریان ازدواج یک مهارت و هنر است که علاوه بر سلامت روانی و تجارب سالم اولیه نیازمند داشتن نگرش‌های منطقی و کسب مهارت‌ها و انجام وظایف خاص است (باگاروزی^{۳۱}، ۲۰۰۱). بنابراین صمیمیت در ازدواج با ارزش است، زیرا تعهد زوجین به ثبات ارتباط را محکم می‌کند و به طور مثبتی با سازگاری و رضایت زناشویی همراه است (هلر و وود^{۳۲}، ۱۹۹۸). لذا ضروری است که جهت ایجاد آرامش و سلامت روان در خانواده‌ها به آن توجه شود.

با توجه به اهمیتی که روان‌شناسان، جامعه‌شناسان و حتی همه مذاهب به خانواده و ارتباط زناشویی موثر می‌دهند و اینکه تشکیل خانواده جایگاهی برای نارضایتی نیست این سوال به ذهن می‌رسد که چرا زوجین دچار نارضایتی می‌شوند و در کانون خانواده‌ها صمیمیت و آرامش قابل قبولی مشاهده نمی‌شود، این در صورتی است که مطالعات و تجارب بالینی نیز نشان می‌دهد که ریشه بسیاری از مشکلات زناشویی فقدان صمیمیت و مشکلات ارتباطی بین زوجها است. بنابراین، عدم ارضاء آن می‌تواند موجب افزایش تعارضات، کاهش رضایت زناشویی و بروز مشکلات عاطفی و روانی گردد (باگاروزی، ۲۰۰۱). لذا ضروری است که به عواملی که بر صمیمیت زوجین اثرگذار است توجه شود. در راستای توجه به همین امر این پژوهش به این خواهد پرداخت که آیا ویژگی‌های شخصیتی بر صمیمیت زوجین تأثیر دارد؟ آیا عزت نفس بر صمیمیت زوجین تأثیر دارد؟ با شناسایی تأثیر این عوامل می‌توان میزان ازدواج‌های با خطر بالا را کاهش داد و بر رضایت و شادکامی ازدواج‌های موجود افزود و از این طریق از پیامدهای ناگوار نابسامانی‌های خانوادگی جلوگیری نمود.

اهمیت این پژوهش از آن رو است که عمده پژوهش‌های انجام شده در این رابطه بر روی جمعیت‌های غیر ایرانی صورت گرفته است (کلمن و میلر^{۳۳}، ۱۹۷۵) و در مطالعات انجام گرفته بر روی آزمودنی‌های ایرانی، عمدتاً به بررسی رابطه خصوصیات شخصیتی، صرفاً با رضایت زناشویی پرداخته شده است و افراد مورد مطالعه غالباً یا یکی از زوجین را شامل می‌شده و یا از جمعیت‌های غیر معتادین انتخاب گردیده است (شیوتا و لونسون^{۳۴}، ۲۰۰۷ و چارانیا^{۳۵}، ۲۰۰۷).

با توجه به اینکه خانواده‌های معتادین هم به لحاظ دغدغه‌های و فشارهای اعتیاد و هم به لحاظ مشکلات مالی مجبورند استرس‌های متعدد و گاه منحصر به فردی را تحمل نمایند، پژوهش حاضر

^{۳۱} - Bagarozzi

^{۳۲} - Heller & Wood

^{۳۳} - Coleman & Miller

^{۳۴} - Shiota & Levenson

^{۳۵} - Charania

می تواند در جهت شناخت راه کارهای استحکام بخشی روابط خانوادگی در این قشر آسیب دیده از جامعه با ارزش باشد و از طرفی یکی از مسائل مهم در روابط زوجین، بحث عزت نفس است، چرا که فقدان عزت نفس به عنوان یکی از علل سرد مزاجی در روابط زناشویی می باشد و وجود آن به بهبود کیفیت روابط زناشویی کمک می کند. با توجه به اینکه پژوهشی نیز در این زمینه کمتر صورت گرفته است، انجام پژوهش هایی از این دست ضروری به نظر می رسد. تا با استفاده از نتایج این پژوهش آگاهی خانواده ها از نقش عزت نفس و شخصیت بر صمیمیت و روابط زندگی زناشویی افزایش یابد و بالطبع سلامت و بهزیستی خانواده های فعلی و آتی تأمین شود. با توجه به این امر هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد شهر یاسوج می باشد.

اهداف پژوهش

هدف کلی

تبیین رابطه بین ویژگی های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان معتاد شهر یاسوج.

هدف های جزئی

- ۱- تبیین رابطه بین ابعاد ویژگی های شخصیتی با صمیمیت زناشویی مردان متأهل
- ۲- تبیین رابطه بین ابعاد عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل
- ۳- پیش بینی صمیمیت زناشویی مردان متأهل از طریق ابعاد ویژگی های شخصیتی
- ۴- پیش بینی صمیمیت زناشویی مردان متأهل از طریق ابعاد عزت نفس

فرضیه های پژوهش

فرضیه کلی

بین ویژگی های شخصیتی و عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه های فرعی

۱- بین ابعاد ویژگی های شخصیتی با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد رابطه معناداری وجود دارد.

۲- بین ابعاد عزت نفس با صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد رابطه معناداری وجود دارد.

سؤال‌های پژوهش

۱- آیا ابعاد ویژگی‌های شخصیتی قادر به پیش بینی صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد می باشد؟

۲- آیا ابعاد عزت نفس قادر به پیش بینی صمیمیت زناشویی مردان متأهل معتاد می باشد؟

تعاریف واژه ها و اصطلاحات

تعاریف نظری

شخصیت

شخصیت به عنوان سازمان درونی سیستم‌های عاطفی، احساسی، شناختی و مفهومی فرد تعریف شده که تعیین کننده واکنش‌های منحصر به فرد انسان به محیط است (دال و اسپرودر^{۳۶}، ۲۰۰۱).

ویژگی‌های شخصیت

پنج بعد بزرگ شخصیت عبارتند از: برون گرایی، توافق پذیری، روان نژندی، انعطاف پذیری، مسئولیت پذیری.

روان نژندی (N): مؤثرترین قلمرو مقیاس شخصیت تقابل سازگاری یا ثبات عاطفی با ناسازگاری یا روان نژندی است. تمایل عمومی به تجربه عوامل منفی چون، ترس، غم، دستپاچگی، عصبانیت، احساس گناه و نفرت مجموعه این حیطة را تشکیل می دهد (گروسی فرشی، ۱۳۸۰).

برون گرایی (E): برون گرایی بیانگر وجود رویکرد پراورزی به جهان مادی یا اجتماعی در فرد می باشد که ویژگی‌هایی چون، مردم آمیزی، فعال بودن، قاطعیت و جرأت را شامل می شود. سازش پذیری نشانگر جهت گیری اجتماعی و جامعه پسند در مقابل نگرش خصمانه نسبت به دیگران می باشد که ویژگی‌هایی چون نوع دوستی، خوش قلبی، اعتماد و فروتنی را شامل می شود (گروسی فرشی، ۱۳۸۰).

انعطاف پذیری (O): به عنوان یک بعد اصلی شخصیت، انعطاف پذیری خیلی کمتر از روان نژندی و برون گرایی شناخته شده است. عناصر انعطاف پذیری، تصور فعال، احساس زیباپسندی، توجه به احساسات درونی، تنوع طلبی، کنجکاوی ذهنی و استقلال در قضاوت می باشد، و اغلب نقشی را در تئوری‌ها و سنجش‌های شخصیت ایفا نموده اند. اشخاص منعطف هم درباره دنیای درونی و هم دنیای بیرونی کنجکاو هستند و زندگی آن‌ها از لحاظ تجربه غنی است. آن‌ها همچنین مایل به پذیرش عقاید جدید و ارزش‌های غیرمتعارف هستند و بیشتر از افراد نامنعطف تجربه‌های مثبت و منفی را تجربه می کنند (گروسی فرشی، ۱۳۸۰).

^{۳۶}- Dole & Schroeder